

novembre 1981

SERRA D'OR

LA DISTRIBUCIÓ DE L'AIGUA
A CATALUNYA
I EL SEU IMPACTE TERRITORIAL
Jordi Prat i Soler

JOSEP M. ESPINAS,
CIVILITZAT TANMATEIX
Jordi Coca

ÀNGEL FERRANT,
COM UN VOL D'OCELLS
Alexandre Cirici

passar el dia, empènyer l'any

reflexions fora de temps

he tornat a llegir, una mica a l'atzar, uns quants papers de Karl Marx i alguna cosa més triada— de l'escolàstica marxista. He fet per motius que no és del cas explicar, i, he de confessar-ho, amb una certa angúnia. L'actual circumspècció, o enter aprensió, amb què quasi tothom es mira l'obra del fundador del «socialisme científic», em fa realment pena, i més encara quan l'observo en gent que, per militància política i social, deuria de guardar-li almenys la fidelitat que solen acorralar a un «clàssic». No és ja que els programes d'una gran majoria dels descendents de les Internacionals s'hagin igualit, que no l'he poguda evitar. Però, l'angúnia, sí, no l'he poguda evitar. I això que jo sóc, ni ho he estat mai, un marxista de comunió diària. Ni tan sols un marxista, si el matis. Ara: el fenomen a què assistim és, en línies generals, desolador. Parlo, naturalment, de l'àrea «occidental». Els dogmàtics de fa uns quants anys se'ns han convertit en... Bé: ni ells mateixos no ho saben.

Passant Marx, doncs, pensava fins a quin punt el marxisme és una «filosofia», el sentit més venerable, històric i equívoc de la paraula. O més en concret: fins a quin punt Marx no va ser «filòsof» en un grau superior a les seves condicions de sociòleg i d'economista. Ací i allà, en les seves pàgines, el fantasma «filosòfic» apareix i reapareix amb una freqüència escandalosa. Certament, ell derivava de Hegel, i «cagpirar-lo»: en termes doctrinals de principi, el va «cagpirar», el va posar cap per avall», com ell mateix deia. ¿I no va això la seva màxima aportació al pensament europeu del segle XIX, i del XX? No tracto de minusvalorar la part d'anàlisi social i econòmica que Marx projectà durant una determinada etapa del capitalisme, i que, a la llarga, queda bastant immovible. Si ha deixat de ser vàlid

respecte al capitalisme actual no és culpa d'ell: és, senzillament, que el capitalisme actual és ben diferent, i Marx no el podia preveure. Marx no era un vident, i les seves profecies han fallat (a mitges, de tota manera). La seva «filosofia» hi resta.

I quina «filosofia»? Tècnicament, el «materialisme dialèctic». Ell i el seu amic Engels, i la pandilla posterior, donaven per cert que el «materialisme dialèctic» era l'última paraula del credo. Com tots els filòsofs de qualsevol època, estaven convençuts d'haver-la «encertat», i d'una vegada per sempre. És una mania típica dels filòsofs: si més no, bastant generalitzada entre el personal del ram. Fins i tot els qui es declaren «escèptics». Mirada de prop, la història de la Filosofia és un tebeo ideològic al·lucinant, tremendament genial a estones, i d'una inanitat absoluta en l'aspecte teòric. Periòdicament —amb uns períodes més o menys llargs—, les filosofies canvien, i emergeixen o s'ensorren, i ressusciten, i produeixen una sistemàtica migranya acadèmica que augmenta amb l'acumulació d'escoles i de tendències. És la vida! Al capdavall, no hi ha, no hi ha hagut cap «filosofia» que no hagi estat al servei d'uns interessos infames, o encantadors, però d'uns interessos clars. La Filosofia, les filosofies, els filosofemes —alto!: no hi ha «filosofies», hi ha «filosofemes»—, només han estat «justificats» històricament perquè «justificaven» una classe, una situació de fet, una esperança revolucionària.

Marx es feia la il·lusió que, amb ell, la filosofia deixaria de ser «una explicació (o interpretació) del món», per a ser-ne una arma de «transformació». Sempre havia estat així i això: una arma ideològica. ¿Per a transformar el món? O per a no transformar-lo, prudentment. En tots dos casos, la funció era idèntica: un instrument ideològic que avala un corrent previ, social, reaccionari o revolucionari. El que Marx

va assumir era revolucionari, no hi ha dubte. Com el del *Discurs del mètode*, o la *Filosofia en el tocador*, llibrets gloriosos, que jo només col·locaria al nivell d'algun *Diàleg* platònic, amb l'advertència que Plató era insidiosament de dretes. Potser tan de dretes fou Plató com Descartes, com Sade. Ara no sabia pronunciar-me sobre el particular. «I tan de dretes com som!», venia a dir aquell emotiu vers de Salvat-Papasseit escrit en una nit de Nadal. El cas és que les filosofies hi són, existeixen, es multipliquen, i ho seran fins a la seva extinció, per «abonar» unes posicions específiques de lluita social. Marx ho sabia i ho practicava. El seu materialisme dialèctic no s'aguanta, com no s'aguanta el Hegel pare. Però, actualment, més de mig món desconcertat encara s'afirma «marxista».

El «marxisme» vigent, a l'àmbit de l'hegemonia soviètica o al Tercer Món verge, i a la Xina colossal, ¿què és, què és el que té a veure amb Marx? ¿I amb la «filosofia» de Marx? Marx va escriure una frase que no he entès, i que dubto que algú la pugui entendre. Era una cosa així —cito de memòria— com: «el comunisme (o la revolució) serà la realització de la filosofia». ¿La «realització» de què? Cap «filosofia», ni la marxista, no pot «realitzar-se». Els projectes de «realització» de les filosofies són sempre una «utopia», i totes les utopies conegudes —començant per *La república* de Plató— són uns projectes afflictius, uns enunciats amargs, unes obligacions tristes. Les utopies sempre són tristes. Per això Huxley se'n burlava, tot i que ell acabà sumant-se a l'utopisme més infecte, que era el tolstoïa. Déu nos guard que qualsevol filosofia «es realitzi». Una filosofia en el tràmit de «realitzar-se» serà una dictadura. I la llàstima és que no es «realitzen», i només resta la dictadura. Marx no s'ho podia imaginar. — JOAN FUSTER.

HISTÒRIA DE LA MARINA CATALANA

ENCICLOPÈDIA CATALANA AEDOS

